

Nr 405.

Av herr **Bengtsson** i Norup, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, angående vissa anslag till privatläroverken m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 214 hemställes om en väsentlig minskning av den till manliga lärare vid privatskolor utgående tillfälliga löneförbättringen. Den har hittills utgått med 1,500 kronor per år men skulle enligt propositionen komma att i allmänhet utgå med blott 600 kronor.

Då staten genom särskilt anslag ansett sig böra uppvintra de privata skolorna att vid sig fästa goda manliga lärarkrafter, ter det sig egendomligt, att nu dessa möjligheter skulle genom statsanslagens beskärande minskas. Det är ju för en skola av den allra största betydelse, att den vid sig kan fästa goda manliga lärarkrafter ej blott för ett år eller två utan för en längre tid. Det har också för de privata skolorna varit förenat med stora kostnader att förverkliga denna tanke, då de haft att konkurrera med stats- och kommunala skolor. För de manliga lärarna har också anställningen vid en privat skola alltid varit förenad med vissa nackdelar, en osäker ställning, ingen löneturs- eller pensionsrätt m. m. Skolorna ha därför måst bjuda sina manliga lärare jämförelsevis goda lönevillkor för att få dem att stanna. Detta faktum har också uppmärksammats av de för utredande av vissa frågor rörande privatläroverken tillkallade sakkunniga. (Sid. 48 i propositionen.) De framhålla också nödvändigheten av att de privata skolorna få behålla en viss rörelsefrihet, då det gäller att bestämma de manliga lärarnas löner, »ty skulle man förmena privatskolorna en sådan frihet, skulle det kunna på ett betänkligt sätt sänka sagda skolors nivå, ja, kanske till och med leda till vissa skolors nedläggande». Många privatskolor ha också en sådan ekonomisk ställning, att det föreslagna reducerandet av den tillfälliga löneförbättringen med 900 kronor skulle göra det mycket svårt för dem, ja, i vissa fall kanske omöjligt att hålla sig med manliga lärare. Minskningen kommer ej att inskränka sig till löneförbättringen utan också drabba dyrtidstillägget och göra c:a 1,100 kronor på varje lärare. För en liten skola t. ex. gör detta en minskning på c:a 6,000 kronor. För skolor, som gå med förlust eller röra sig med mycket blygsam vinst, blir denna sänkning en katastrof. Det är också egendomligt, att privatskolesakkunniga samtidigt som de be-

tona svårigheten för privatskolorna att få och behålla goda manliga lärarekrafter, likväl anse sig kunna föreslå en sådan reducering av de ekonomiska möjligheterna för anställning av manliga lärare. Kungl. Maj:ts proposition bygger här på de sakkunnigas uppfattning, att det ej föreligger något skäl, varför staten skulle betala de manliga lärarna vid privatskolor större löneförbättring än den, som utgår till adjunkter vid statsläroverk. Häremot är att invända, 1) att den tillfälliga löneförbättringen vid privatskolorna närmast är att jämföra med den löneförhöjning å 1,400 å 1,800 kronor, som genom 1918 års löne reglering kom läroverkslärarna till del; den tillfälliga löneförbättringen å 600 kronor, som utgår till läroverkslärarna finnes ej alls vid privatskolorna; 2) att, om en skola betalar sina lärare mer än staten, detta beror på en nödvändighet, då de privatanställda lärarna i fråga om säkerhet, pension och lönetur äro mycket sämre ställda än de statsanställda; 3) att många skolor ej betala sina lärare så högt som staten, därför att de ej kunna det. En kalkyl från en av de skolor, som skulle komma att drabbas av den föreslagna reduceringen, visar för övrigt de verkliga förhållandena. Det säges i sakkunnigebetänkandet, att avlöningen vid två av de enskilda mellanskolorna utgår såsom enligt lag vid kommunal mellanskola. Alltså, fortsätta de sakkunniga, stå löneförmånerna i första lönegraden fullt i jämnhöjd med dem, som tillkomma adjunkterna vid statsläroverk. Huru man kan komma till ett sådant resultat, är obegripligt. En av dessa privatanställda lärare kommer med ett hyresbidrag av 1,000 kronor och ett index-tal av 35 procent upp till en lön av 6,032 kronor. En adjunkt i första lönegraden har samtidigt 6,715 kronor. Alltså en skillnad på nära 700 kronor. Härtill kommer adjunktens säkra ställning, pension och lönetursrätt. Vid en av de högre goss- och samskolorna avlönas de manliga lärarna som kompetenta extra lärare vid statens läroverk. Och trots detta har skolan ej haft större nettovinst än 5 procent på sitt aktiekapital. Denna lilla vinst skulle ej blott försvinna, utan skolan skulle gå med förlust, om den föreslagna minskningen går igenom.

De sakkunniga ha också erkänt, att en bestämmelse som den föreslagna skulle komma att hårt drabba en och annan skola. (Sid. 49 i propositionen.) Det är då ej att undra på att skolöverstyrelsen såsom i eminent mening kompetent instans, centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen, riksräkenskapsverket och de privata skolorna själva i princip satt sig emot detta förslag till beskärande av den tillfälliga löneförbättringen för manliga lärare vid privatläroverken.

Det framgår också av flera yttranden, att man kan befara en väsentlig ökning av antalet timlärare på bekostnad av de fast anställda, om förslaget går igenom. Det kommer att bli för skolorna ekonomiskt nödvändigt att öka antalet timlärare, i all synnerhet som löneförbättringen för dessa ej kommer att beskäras. Om man för t. ex. 26 undervisningstimmar använder timlärare, kommer man enligt propositionen upp i ett högre statsanslag, än

om man för samma timmar använder en ämneslärare med full tjänstgöring. Staten gör i så fall ingen vinst, men i stället åstadkommes en avsevärd försämring av de pedagogiska förhållandena vid de privata skolorna, av vilken varken staten, skolorna eller den undervisade ungdomen kunna vara betjänta.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta:

d) — — — — —

2 — — — — —

e) till en manlig föreståndare vid enskild mellanskola
— — — — samma skola, med ett belopp så beräknat att
den sammanlagda avlöningen, däri inbegripen den tillfälliga
löneförbättringen, motsvarar vad rektor och lärare med mot-
svarande tjänstgöring vid statens läroverk åtnjuter i sam-
manlagd avlöning, däri inbegripen tillfällig löneförbättring;

d) till manlig timlärare — — — — —

Stockholm den 16 april 1925.

Sv. Bengtsson
i Norup.

